

Czeccilia hercegnő magas, sugár termetű, dús szőke hajjal övezett, vonzó arcú fiatal leány. Eddigélé keveset lehetett róla hallani, mert abban a zárkoztásban élt, melyet az uralkodó családok fiatal leányaira a szokás megszab, de a környezetéből elterjedt hírek szerint jókedvű, kedélyes hölgy. Neveltetése idejében többnyire Cannesben és Drezdában tartózkodott; ez utóbbi helyen egy előkelő leánynevelő intézet növendéke volt. A német s különösen a porosz lakosság már előre is nagy rokonszenvvel néz a házasság elébe és sok jót vár a leendő császárnétól.

UTI KÖNYVEMBŐL.

I.

A Márk-téren.

Szép ez a piazza Napsugár körül foly,
Mosolygó egével: Csókolgat szelíden.
Tündöklő napfényben — Mi haszna, mi haszna:
Galambok repdesnek Ha egy szemsugárra
Százával, ezrével... Szomjaz csak a szívem.

Két bohó kis galamb
A vállamra szállott.
— Mi haszna, mi haszna:
Ha én egy harmadik
Kis galambra várok...

II.

Egy palota előtt.

A roskadó szép Velencében
Egy vén palazzót néztem, néztem.
A lángész sugárzott le róla,
Nagy mester volt az alkotója.

Kopott, fakult már rajt a márvány,
Roggyant az erkély, dült a párkány.
S míg néztem, hallgatván a csendet,
A múlt szellője körülengett...

Hol a nagy mester? és hol vannak
Nagy urai a büszke laknak?
Hang nélkül felelt a kérdésre:
A mulandóság bús érzése...

Tovább indultam esőndben aztán,
S im tüzes szemű szép olasz lány
Hajolt ki egy ablakból épen.
Piros rózsza fehér kezében.

Reám mosolygott... Én megálltam.
S a vén falakon írva láttam;
— Mulandó minden itt a földön,
Csak a virág nyit mindörökké!

(Velence). Lampérth Géza.

BORISKA GRÓFNÉ KENDŐJE.

Irta Kisbán Miklós.

Azt mondja a nóta: «Csak egy kis lány van a világon». Hátt pedig ebben nagyon családik az a nóta, mert van abból száz is, ezer is. Ha azt mondaná, hogy: csak egy Boriska van, még akkor is erősen csalódnék. Csak akkor lenne igaz, ha úgy szólna: csak egy Boriska grófné van a világon. Mert ilyen igazán csak egy van, egyetlen egy.

Tudja ő azt, büszke is reá. Minden dolgára, minden holmijára odabiggyeszi a nevét saját kezeirésében: «Boriska», s a név felett ott lebeg egy inczi-pinczi kis grófi korona, mely jelzi azt a furcsa ellenmondást a parasztos, magyaros név és az idegen, előkelő cím között. Mindenben, a mi a grófné, így van az ráirva; elkezdve a gömbölyű ponyk takaróitól a legparányibb csipkezsombokig, aranyos teknőlegyezőig mind azt hirdeti világosan, félreismertetlenül: ez a Boriska grófné!

Ebből aztán nagy baj származott a sánta Gyerőffyre.

Úgy történt a dolog, hogy egy enyhe áprilisi délután egy nagy bolondforma piros automobil állott meg a Reéz Bandi lakása előtt. Hármán szálltak ki belőle, Gyerőffy Péter és két barátja, Cserényi Béla és Frankovics, a gép tulajdonosa.

Becsengettek. Kis vártatva kinyitl az ajtó, maga a háziúr nyitotta ki.

— Szervusz Bandi! — kiáltott harsányan Frankovics. — Eljöttünk érted, gyere velünk a Múcsarnokba.

— Péter meg akar venni egy képet s szükségünk van bölcs tanácsaidra, — csúfolódék Cserényi, — hamar kapd fel a kabátodat és gyere. — Jól van — válaszolt Bandi, — csak más ruhát húzok. Üljetek le s gyújtatok rá, egy perc alatt megvagyok.

S magas, szikár alakja eltűnt a hálószoba ajtajában, míg a jövevények helyet foglaltak a nappali szoba mélyeséges bőrkerevetén.

Az ideges Cserényi azonban meguntta ott ülni; föl s alá járkálva vizsgálta a szerteszét szórt csecse-becséket, bronzokat, a vadászati és műemlékeket, melyek szándékos rendtelenségben heverték a pipázóban, s egyről-másról felvilágosítást kért a másik szobában sebtiben öltözködő tulajdonostól.

— Hol vetted ezt az órát?
— Florenczben.
— Régi, ugy-e?
— Tizenötödik század vége.
— Micsoda fog ez itt, ez a levélnyomató?
— Rozmár, a Spitzbergákon löttem.
Cserényi tovább ment.

— Ejnye be szép leány! — kiáltott fel egy fényképpel kezében, a melyet a fal polcáról vett le, és milyen aláírás: «à son Tonton adoré, Tonton.» — Ki az?

— Párisi emlék. Tedd vissza.

Cserényi a kandalló előtt állt. Egy nagy keleti jatagán volt a kandallón; felvette.

— Nagy kópé vagy te Bandi! Micsoda kard ez itt a kandallón?

— Indiából hoztam, — volt a válasz és Reéz Bandi végre megjelent az ajtóban. — Készen vagyok, mehetünk.

Cserényi visszatette a jatagánt, de egyben meg is pillantott valami fehérret a kandalló párkányán. Isten uescse, egy női zsebkendő; felkapta.

— Ni, a Boriska grófné zsebkendője! — kiáltott fel elég meggondolatlanul.

Egy pillanatra esőnd állott be, aztán Bandi elnevette magát. De csak a szája nevetett, a szeme nem.

— Azt a zsebkendőt, azt loptam — mondta, s hosszadalmasan kezdte magyarázni, hogy annak az illata meg az alakja, meg így, meg úgy... miközben Frankovics és Cserényi sokat mondólag néztek egymásra.

És ekkor váratlan dolog történt. A kis asztal, mely a kerevet előtt állott, feldől nagy robajjal, Gyerőffy Péter ugrott fel s nagyot dobantott pataszerrű sánta lábával. Szemei szikráztak halovány arczában.

— Alávaló gaz pimaszság! — kiáltotta. — Aljas gazember, a ki ilyet tesz!

Hej, szegény Péter! Nem tudtad te, hogy alig egy félórát, a hátsó kijárásnál egy fátyolos asszony surrant ki, s a kézi kis tarisznyán, azon is rajta volt az aranyos ákom-bákom: *Boriska* és a név fölött arany koronácska. Nem tudtad, hogy csak hazudik a Bandi, mert hogy nem is a zsebkendőt lopta ő el.

Hát persze verekedtek, még pedig pisztolyra, s másnap Gyerőffy ott feküdt a Vörös-kereszt-kórházban.

A golyó az altestbe furódott. Operálták. De a

műtét nem sikerült. Már másnap nagy láza volt.

Ilyefalvi Nándor, a Boriska grófné férje búcsúzott a betegtől. Ott töltött egy órát mellette, most indult.

— Isten veled, Péter, holnap megint eljövök hozzád.

— Akkor ne ide gyere, hanem a lakásomra, mert ott lesz a beszélgetés, — válaszolt amaz szomorú humorral. — De egyre kérlek, küldd ide a Boriska grófnét, szeretnék tőle is elbúcsúzni.

— Ugyan ne bolondozz Péter, nem lesz neked semmi bajod.

De a beteg komolyan nézett; erősebben megszoritotta a Nándor kezét és ismételte:

— Kérlek, küldd el, el szeretnék tőle búcsúzni.

— Hát jól van, de nem lesz semmi bajod. Szervusz.

Pedig tudta jól, hogy szegény Péter nem fog többé felkelni. Tudta azt mindenki.

— Szervusz.

A beteg mozdulatlanul feküdt, szemei sóvárogóan néztek az ajtót, melyen őt várta. Csend volt a nagy kórházban, csak a mozdonyok füttye szakította meg azt és a vonatok távoli dübörgése a déli vasuti pályaudvarról. Csak a hangok emlékeztettek arra, hogy kívül a khloroformos, karbonos levegőjű, tisztára sűrűt, mosott tengődő betegvilágon, van odakünn egy másik, mely porban, füstben, piszokban, de küzdelemben és munkában küzdi ki a viruló életet.

De a beteg csak arra gondolt folyvást: vajjon eljön-e?

Eljött.

Boriska grófné egy percig tétozáva, majdnem félénken állott az ajtóban. Magas, vékony asszony volt, mesésen nagy gesztenyebarna szemekkel.

Péter kissé felemelkedett az ágyban.

— Köszönöm, hogy eljött, grófné, kérem üljön ide. Kell hogy magának valamit mondjak s gyenge a hangom.

Boriska grófné az ágy fejéhez huzta a karoszekét és leült. De az arcán még mindig ott volt az a feszélyezett, félénk kifejezés.

— Első sorban bocsánatát kérem, hogy akaratlanul kompromittáltam ezzel az ostoba párbajjal. Tudom, nagy hiba volt tőlem; de nem tudtam elviselni, hogy magát a legkisebb gyanu érintse, magát, kedves grófné, kit annyira tiszteltek, kinek az élete — hiszen mindennapos voltam a házuknál, — nyitott könyvként feküdt előttem. Épen mert képtelenség magát gyanúsítani, nem tudtam kiállni azt, hogy azok higgyék... A mikor megjelent azoknak az arcán az a kétkedő, undok mosoly, a mint egymásra néztek csillámló szemmel, örvendő gonosz lélekkel, az utálatos rágalom, az emberekben felkelő aljas öröm, mind ez a szenny és szemét úgy hatott rám, mintha lernyő másszott volna végig az arczomon. Ezt nem tudtam elviselni. Mert magáról volt szó. Mert szeretem.

— Ne haragudjék e merészségért. Holnap meghalok, s a mit most mondom, már holnap nem lesz egyéb, mint egy emlék. S már ma is talán halott vagyok, csak a hangom él még, hogy ezeket elmondjam és egy kevés érzés, mely a hangomat viszi.

— Igen én szeretem magát. Szeretem régóta, — mióta házukhoz járok, évek óta. Mindent, mindent magán grófné. A hangját, minden mozdulatát, ajkai közt járó meleg lehelletét, tisztá, becsületes lelkét. És soh'sem szóltam, nem akartam, hogy tudja. Titkoltam. Talán számításból, talán tiszteletből. Féltém is, hogy ha megtudja, hogy szeretem, megromlik az a szép, mondhatnám férfi-barátság, mely köztünk fennállott.

Pedig nekem ez volt mindenem; hogy elmehettem, hogy melegegdettem ott a maguk csendes tűzhelyénél. Így ha visszagondolok, majdnem szimbolumnak tekintem, hánszor raktam keresztbe a sánta lábamat a maga fehér kandelója előtt a boudoirban! Emlékszik? Emlékszik?

— A lelkét sem akartam megzavarni. Oh, Istenem, nem mintha azt hinném, hogy... De nem akartam mozgásba hozni azokat a gondolat-sorozatokat, melyek beszennyezhettké volna női lelkét. Mert tudom, érzem, hogy a maga kedélye olyan tiszta, mint egy... mint egy leányé.

Péter elhallgatott és hosszan nézett ki az ablakon, a melyben a tavaszi halvány ég tündöklött.

Boriska is hallgatott. Az a félénk kifejezés eltűnt az arczáról. A szemei még jobban fényltek, mint rendesen, hiszen könnyek futották be tündöklő zománczezal. Fureso dolog a könny. Tele van a tenger keserűségével, de benne játszik az örök kiengesztelődés tarka szívérványa.

Most kinyújtotta a beteg a kezét. Boriska grófné pedig csendesen beletette a maga kis vékony kacsóját.

— Látja grófné, — szólt Péter, — az ember így sirjának a szélén világosan, nagyon világosan látja a saját életét. A meddig élve él az ember, annyi tömérdék vágy, annyi sötét gondolat tolong ösmeretlenül az agyban. Vágyak, gondolatok, melyeket önmagunknak sem merünk megvallani, mert lehetetlenek vagy bűnösök. Most látom csak tisztán, milyen végtelen szerencse, hogy a sors úgy rendelte, hogy épen magát szeressem. Borzasztó lett volna, ha olyan valaki lett volna...

— És ezért oly hálás vagyok, ki nem fejezhettem. Oly hálás vagyok, hogy öntudatlanul bár, fentartotta, élni hagyta azt az ábrándot, melyet a maga barna feje köré szőttem...

Újra elhallgatott a beteg s lábban égő szemeit az asszonyra függesztette. Ezek a szemek oly esengően, könyörgően néztek.

Ezeknek a szemeknek a tekintete alatt elfelejtett a Boriska grófné sok mindent. Elfelejtette, hogy ő a párbajban a másikat feltette, elfeledte azt a nagy örömet, a melyet érzett akkor, mikor megtudta, hogy nem a másik, az a szép, szikár ember, a ki oly melegen tudott ölelni, hanem a szőzke sánta ember maradt a porondon. Elfelejtette azt a szúró, fájó, bántó érzést, a mely szívébe nyilallott, midőn meglátta az ágyon azt a szegény Pétert, a ki az ő keszkezőjéért kellett hogy a halálba menjen. Elfelejtett biz' ő mindent.

Boriska grófné elkezdett hazudni.

Hazudni, igen, hazudni. Zseniálisan, természetlenül, fölhasználva apró-cseprő eseményeket, elejtett szavakat, hazudni meleg közvetlenséggel, hazudni, a hogy csak asszonyok tudnak.

És elmondta, hogy fölismerte régen a szerelmét, hogy értette, hogy bámulta és hogy ő is szerette titkon, hogy neki is legszentebb, legédesebb emlékei azok a bűbajos órák voltak, melyeket együtt elevegtek. Női tapintattal eltalálta azt a szenvedélyes és mégis tiszta hangot, mely szerepéhez szükséges volt, szemérmes fontartásokkal, lesütött szemekkel. Így beszélt hosszasan és az arany hazugság ragyogással töltötte be a halotti szobát...

Alkonyodni kezdett. Boriska grófné ott ült kissé előre hajolva s szemei a Péter szeméin csüggették.

— Most menjen, grófné, — szólt Péter halálán, alig hallhatóan, — most menjen és... köszönöm.

Chotnoky Jenő műheleni fényképe után.

A MUKDENI CSÁSZÁR-SÍROK EGYIK MELLÉKKAPUJA.

A hangja oly titokzatosan csegett, mintha szerelmi találkáról kisérné vissza az asszonyt. Csak meg ne halja senki. Az asszony is sutogott:

— Igaz, késő van. Isten veled.

De még egy diadala volt a szamaritánusi hazugságnak. Boriska grófné a betegre hajolt s duzzadt, meleg, puha ajkai a haldokló homlokára tapadtak.

Elment.

Most csend lett a betegszobában. De a haldokló füleiben a Boriska grófné édes szavai zengették, örök harmoniában, s a halotti tusában is a szerelmes hazug szavak ringatták az örök nyugalomba.

MUKDEN.

Az ősidők ismeretlen homályától kezdve Mandsuorszag sorsa örökös nyugtalanság, vilongás és verőzön. Alig van föld, a melyet annyi vér áztatott volna, mint ezt s alig van történelem, a mely annyira zilált, annyira zavaros volna, mint ennek a szerencsétlen területnek a története.

Néhány évszázad óta azonban a béke kultúrája, a kínai kultúra útőtte fel tanyáját a termékeny lapályokon s a kies völgyek között. Az ország utolsó népe, a mandsu, kiköltözött innen, hogy Khina trónjára és hivatalnoki székeibe üljön; kiürült az ország, a maroknyi nép elszórt a rengeteg kínai birodalomban, mint hódító. A csodálatos kínai kultúra azonban felül kerekedett, a mandzuk elfelejtették őseik nyelvét s ma a mandsu nyelv és írás egyetlen s utolsó hajléka a pekingi császári udvar. Ha a dinasztát egyszer elűzik, akkor kiveszett a világtörténelemből a mandsu név és mandsu nép is.

A kiürült országba lassanként kínaiak szivárogtak be. A bevándorlás az utóbbi évtizedekben fokozott mértékben nőtt s lassanként sűrű népesség lepte el a Liau-ho folyó alföldjének peremét, a néptelen öserdőkben mind sűrűbben csattogott az erdőirtó telepek fejszéje, s hatalmas füstoszlopok hirdették, hogy ismét letelepedett egy kis gyarmat s felgyújtotta az irtatlan bozót, a tigris, párducz és vadkan félelmes tanyáját.

Legelőször Mukden környéke népesedett be, mert ez már korábban is kínai védelem alatt volt. Majdnem Belső-Khinára emlékeztető nép-sűrűséget találtam Tie-ling, Mukden és Liau-jang táján, a mikor az országnak ezen a részén keresztül utaztam. Az a nagy országút, a mely Kirinből jöve, Kai-juen és Tie-ling érintésével Mukdenen és Hszin-min-tunon keresztül Peking felé vezet, sűrűn be van hintve falakkal és városokkal s csak a ki a nagy országúttól jobbra

és balra tesz néhány óras kirándulást, veszi észre, hogy ez a sűrű népesség csakis az országút vonalára szorítokzik, attól távolabb még ősalápotában van minden.

Mukden, Mandsuorszag fővárosa ott fekszik, a hol a Pekingből jövő országút háromfelé ágazik: az egyik ág éjszaknak Tie-lingen át Kirin, stb. felé vezet, a másik út a Hum-ho völgyén felfelé az öserdőkkel borított bérceken át Korea éjszaki határának tart s végül a harmadik Liau-jang-csoun keresztül lemegy a Liau-tung félszigetre s Port-Arturnál végződik. Az országból jövő utaknak ez az összecsomósodása tette jelentékenyvé Mukden helyzetét. Nagyban megnőtt a város tekintélye, a mikor a mandsu dinasztia került a trónra. A birodalom kis fővárosának képzelhette magát, mert kapott pompás császári palotát, s határába tértek vissza örök nyugalomra a mandsu uralkodók. Pekinget is mindenben utánozza. Hatalmas falai, nagyszerű kaputornyai épen olyanok, mint a pekingiek. A város közepén vörös színre festett fal keríti el a császári palota udvarait, épen mint Pekingben. De még felül is múlta a fővárost rend és tisztaág tekintetében. Pekingi mintára épült utcái hasonlíthatatlanul rendezebbek és tisztábbak, az üzletek gondozottabbak, mint a birodalom fővárosában. Mukdennek azonban közelről sincs annyi pompás műemléke, mint Pekingnek. Egyetlen nagy pagoda van a városban s a főutczák kereszteződésére épített hatalmas diadálveken kívül semmi nagyobb szabású épület sincs a városban.

A kínai építészetnek és művészetnek egyik legreमेkebb alkotása azonban itt van, a város határában, t. i. a császári temetkező hely.

Valami 12 kilométernyire van a várostól éjszaknyugatra. Az út oda gondosan művelt mezőkön keresztül, falusi tanyák, apró pagonyok, ligetek, szép kolostorok, templomok és nagyszerű síremlékek közt vezet. Úgy látszik, hogy sok hatalmas úr jött ide temetkezni, a császársírok közelébe.

Késő ősz s kemény hideg volt, mikor Mukden falai közül kirándultam ide a sírokhoz. Valami végtelen nyugalom és békeség tanyázott ezen az áldott vidéken, a hol szorgalmas munkának és békeségnek élnek az emberek. A teljesen tiszta, derült égről az alacsonyan járó őszi nap hideg sugarai aranyfényvel hintették be a szép régi épületeket, síremlékeket s egyszerű, takaros kis mezei lakokat. Nincs semmi, a mi zavarná ezt az idegenszerű és mégis oly barátságos képet.

A császársírok szép, aranyszínű keramittal fedett fallal vannak körülveve. Bejutnom, mint idegennek, nem lehetett, de ámulva szemléltém a temetőkert pompás kapuit s a nyitott kapun át a gyönyörűen gondozott kertek, templomokat és óriási sírdombokat, a melyek a dinasztia nagy halottait fedik. A főbejáró kapuja pompás fehérmárvány építmény. Arányai kielégítik

JAPÁNI ELŐCSAPAT ERŐDÍTÉSI MUNKÁLATA.

a legkényesebb izlést, kivitele felülmúl mindent, a mit valaha márványból alkottak.

Maga ez a kapu kompendiuma a nemes éjszak-kinai stílusnak, a mely nem féltelenkedik a tetők túlzott kajlaságával, nem bántja a szemet izléstelen és értéktelen czifraságok halmazával, mint a hogy azt a dél-kinai épületeken látjuk, a melyek az európaiak szemében az igazi kinai stílust képviselik. Pedig nagy tévedés ez! Az igazi kinai arkhitektúra sokkal nemesebb, sokkal nagyszerűbb ennél s ennek igazi hazája Éjszak-Khina. — A pompás főkapunál talán még bájosabb, még izlésebb a mellékapu, a mely a majolika és téglá-építésznek valóságos műremeke. Ha majd az utókor megismeri és megbarátkozik a kinai művészettel, aggódó kezekkel fogja kiásni a romok közül ezt a kis műremeket s úgy fog majd a jövőkor műtörténése róla beszélni, mint a hogy mi beszélünk az athéni kis Niké templomról, vagy Lysikrates emlékéiről.

Itt nyugosznak tehát a hatalmas dinaszták, egykor majdnem egész Ázsiának rettegett és bölcs urai, a kik 400 milliónyi művelt ember felett voltak korlátlan urak. De micsoda nyomorult ivadék lehet az, a mely ilyen óriási erő tudatában tétlenül nézi, hogy idegen hatalom tegye lábát a megszentelt földre s összetett kézzel nézi, hogy őshazáján, őseinek sírján keresztül vérbe és halálba őrzi, marja egymást két gyűlölt idegen nemzetiség! Hiszen ha fegyvert ragadna, kétszeresen túlnyomó erővel száll-

KOZÁK ŐRJÁRAT CSATÁROZÁSA A JAPÁNOK ELLEN.

KÉPEK AZ OROSZ-JAPÁN HÁBORÚBÓL.

bölcs, nagy uralkodó, a ki odalenn pihen, nem kelhet fel, hogy fegyverre szólítsa népét!

Szomorúan gondolok rá, hogy talán már romhalmaz, a miről beszélek s bizony a jövőkor buvája alighanem barbarizmust fog emlegetni, a mikor napvilágra kerülnek az épületek kövei.

De hát ide nem a háború, hanem a béke kultúrája ütötte fel tanyáját. S a khinai nem tud mást, mint fáradhatatlanul dolgozni, makacsul ragaszkodni csodálatos kultúrájához s ezzel — hódít. Mennyi mindenféle nép olvadt már bele a khinaiba! S ha valamely alkalmatlanok szomszédot leigázott fegyverrel, egy-két évszázad alatt azt úgy felszívta, hogy eltűnt annak nyelve, kultúrája, még anthropologiai jellege is.

A nép szorgalmas munkásságáról, ügyességéről tanuskodott az az élénk forgalom, a melylyel találkoztam az országúton. Gyapotot, rizst, théát, selymet, stb. szállítottak a karavánok, a melyek ilyenkor indulnak mandurországi utjukra, a mikor a folyók befagynak, a vizenyős lapályokon kemény lesz az út, nem kincsozza az állatokat a millió szürös légy és bögöly s nem lepi el árvíz a Liau folyó alföldjét. A folyó még nem volt egészen befagyva s kompokon szállították át a karavánokat. Lehetetlen leírni azt a tolongást, a melyen keresztül kellett vergődnöm, hogy a tulsó partra jussak. A Liau folyónak nyugati partján van Hszin-min-tun helység, a mely közigazgatásilag ugyan csak nagy község, de azért rengeteg áruforgalma van. Az évnék ugyanis abban a szakában, a mikor a Liau folyón lehetetlen átkelni, itt hal-

hatna szembe egyszerre mind a két küzködő féllel! Egyetlen csapással kilökné őket onnan, hogy soha többé lábukat se tegyék oda, a hol

KOZÁKOK LOVAS GYAKORLATA.

az ősök pihennek. A vasút ott megy el a sirok közelében, talán ágyúkat vontatnak fel a magas sírdombokra s onnan lövöldözik egymást. S a

mozzák fel a Khinából hozott árukat a nagykereskedőknél, s aztán innen osztják szét az ország legtávolabbi részeibe is.

Az út egész Mukdenig síkságon vezet, de Tie-ling felé már a hegyek lábait kerítő halmokon és terraszokon jár s végve Kai-juen táján egészen hegyek között vezet, de igazi magas hegyek csak az út keleti oldalán emelkednek, míg nyugat felé szétszórt halmok látszanak. Tie-ling táján a halmok közt már kilátunk a nagy alföldre, a melynek nyulványai egész idáig felérnek. Mukdentől délfelé, Liau-jang felé az út szintén síkságon vezet, a háborúskodó felek itt nem igen találtak támadásra és védelemre alkalmas magaslatokat, de Tie-ling felé a magános halmok, kúpok, hegyesúcsok igen változatos térszínre egyesülnek s itt sokkal nagyobb emberáldozatot fog kivánni a küzdelem, mint az alföldön.

De hát a «béke kultúrája» nem volt nekünk elég jó. A békésen dolgozó khinai nevetséges gúnytárgy; kinevetjük, hogy nincs rendes hadserege, öldöklő fegyvere, nem hódít pokolgépekkel s nem küzd a technika gyilkoló és pusztító vívmányaival, hanem dolgozik és békességet kíván. Ez a kultúra nekünk nagyon alacsony, mi valami magasabbal akarjuk boldogítani ezt a népet. S végig dül országán, mint a pusztító fergeg, két egymást halálba kergető ellenség. Mintha meg volna átkozva ez a föld, hogy soha rajta béke ne lehessen, annyi vér ömlik megint itt, a mennyi talán Dsingisz khán hadjárata óta nem folyt, s olyan küzdelem szintere, a hol már nem országok, hanem világrészek harcolnak egymással. Dr. Cholnoky Jenő.

HÁBORÚK ÉS BETEGSÉGEK.

A harcztéren levő katonára állandóan ott leselkedik a halál, mely nemcsak az ellenség fegyverei által érheti el, hanem a nagy hadseregekben oly gyakran kiütő s gyorsan terjedő járványos betegségek által is. S ez utóbbi talán még borzalmasabb, mert a fegyver által elesett katona miatti gyászt enyhítheti annak tudata, hogy dicsően, katona-halállal halt meg, míg ha a járvány ragadja el, még ez a vigasztalás sincs meg.

Az utóbbi európai háborúkban legtöbb áldozatot a tifusz szedett. A krími háborúban irtózatos pusztítást vitt végbe a szövetséges hadakban; a francia hadseregből nem kevesebb, mint 33,000 ember esett tifuszba s ezek közül több mint 17 ezer meg is halt. E szám óriási voltát legjobban akkor látjuk, ha tekintetbe vesszük, hogy az ellenség fegyverétől mindössze 20 ezer ember esett el. A porosz-francia háborúban 1870/71-ben a német hadsereget roppantul megtizedelte a hastifusz, mely különösen Metz és Páris ostromakor szedett tömérdek áldozatot. A tifusz esetek száma a német hadseregben 73,396 volt, kik közül 8789 halt meg. A francia hadseregben is hasonlóan nagy volt a tifusz-betegek száma. Az 1877/78-iki orosz-török háborúban az orosz hadsereg 199,537 embere betegedett meg tifuszos lábzan s e betegeknek csaknem negyedrésze, 43,985 ember meghalt. Fegyver által e háborúban az oroszok jóval kevesebbet, 34,742 embert vesztek el. Nem csoda, ha a betegségeknek ez a retentő elharpózása oly demoralizáló hatást tett s annyira megrendítette a katonai fegyelmet, hogy a legderekabb hadtestek egyikét haza kellett küldeni, mint hadviselésre alkalmatlant.

A tifusz mellett a háborúk járványai közt a legnagyobb szerepet játssza a vérhas (dysentéria), a mely újabb időben Európában ritkán fordult elő s úgyszólván csakis háborús eseményekkel kapcsolatban. A forró éghajlat alatt azonban még ma is rettegett ellenség. A krími háborúban a vérhas egyidejűleg ütött ki a tifusszal; angol csapatokban 7882 ember kapta meg; ezek közül meghalt 2143. A porosz-francia háborúban a német hadsereg 38,652 embere esett vérhasba s 2380-an haltak bele. A gyarmati háborúkban úgyszólván rendes kísérelője a vérhas a hadseregüknek. A francziáknak Tonkinban 1884-ben 7600 ember közül 394 vérhas-betegük volt s 60 halottjuk, míg az ellenség fegyvere által csak 82 emberük esett el. Almint látható, a vérhas-betegek közül nem hal-

A JAPÁNOK KÜZDELME PORT-ARTUR FALÁNÁL.

JAPÁN GYALOGOSOK EGY LÖVÉSZÁROKBAN.

KÉPEK AZ OROSZ-JAPÁN HÁBORÚBÓL.

nak meg oly sokan, mint a tifuszban; fő veszedelme abban van, hogy rendkívül sok embert tesz harcsképtelenné.

E két betegség a nagy hadseregek legnagyobb ellensége. A forró égví vidékeken folyt háborúkban ép oly nagy veszedelem a malária is, a mely különben időnként Európa egyes maláriás vidékein is sok pusztítást tett. Így az 1859-iki osztrák-francia háború folyamán az osztrák hadseregnek 12,990 embere betegedett meg maláriában. Még nagyobb ennél a malária-esetek száma a gyarmati hadjáratokban. Az amerikai hadsereg 167,000 emberéből az 1898-iki kubai hadjárat alatt 38,833 kapta meg a maláriát, de ezek közül csak 97 halt meg. E betegség is főleg azért veszedelmes a hadseregekre, mert roppantul gyöngíti a hadi létszámot.

A szó szoros értelmében háborús betegség a skorbut, a melyet a hiányos táplálkozás szokott előidézni. A mult század elején a skorbutot már-már kihalt betegségnek tekintették, de a krími háború keservesen ráczáfolt erre a véleményre. A porosz-francia háborúban nem volt gyakori a skorbut, ellenben az orosz dunai hadseregben 1878-ban 6434, a kaukázusi hadseregben 6750 skorbut-eset fordult elő. A csapatok élmezésének tökéletesedése remélhetőleg mind ritkábbá fogja tenni e betegség eseteit.

A himlő, hála az oltás mind nagyobb elterjedésének, mindinkább ritkul. Hogy az oltásnak mekkora a haszna, legjobban a porosz-francia háború mutatta meg. Franciaországban a himlő akkor nagyon el volt terjedve, az oltásra kevés gondot fordítottak s ennek az lett a következménye, hogy a hadseregben irtózatos pusztítást okozott a himlő; a rendes csapatokból 25,000 ember kapta meg, a hadseregből s a polgári

VÉDŐSZELLEMOK BÁLványAI EGY KOREAI FALUVÉGEN.

lakosságból együtt 90,000, míg a német katonák közül, a kiknek legnagyobb része be volt oltva, csak 4835 ember betegedett meg himlőben s 278-an haltak bele. A Németországba internált 372,918 francia fogoly közül 14,178 betegedett és 1963 halt meg, s ebből nagy csapás zúdult a német népre, egy oly himlő-járvány alakjában, melynek az 1870-ik év folyamán csaknem 60 ezer ember lett áldozata. Ennek okát az orvosok főleg abban látják, hogy az újratöltés akkor még nem volt a németeknél szigorúan keresztülívve. Belgiumba is behurcolták a járványt s ott 21 ezer ember halt bele.

A kolera volt a mult század legrettegettebb betegsége s hogy mily szörnyű pusztítást tetet, azt láthatta a világ az 1866-iki porosz-osztrák háborúban. A háború kezdetekor Pomerániában és Brandenburgban voltak kisebb fészkek a kolera s a porosz mozgósítással elhurcolták a betegséget előbb Szászországba és Thüringiába, innen pedig Csehországba. A csapatok gyors haladása miatt gyakran megesezt, hogy a kolera katonák kvártélyaiiba rögtön utánuk másokat szállásoltak be s ez is hozzájárult a járvány terjesztéséhez. Így esett, hogy a porosz hadsereg a csehországi harcmezén 4529 embert vesztett kolerában, míg a csatákban csak 3473-an estek el. A háború következményeképp Csehországban 30,000 embert, Poroszországban pedig 120,000-et ragadott el a kolera. Mint Bismarck maga beszéli, e járványnak lehet nagy részben köszönni a béke gyors megkötését is. Bismarck ugyanis Nikolsburgban megtudván a kolera szörnyű terjedését, ez megerősítette abban az elhatározásában, hogy az osztrák békefeltételek elfogadását kabinet-kérdéssé tegye, mert attól félt, hogy ha átteszik a háború színhelyét Magyarországra, itt a porosz hadsereg felülkerekedhetik a kolera.

Mint ez adatoknál láthatni, a háborúk nyomában járó járványos betegségek nemcsak a harcban álló katonákat fenyegetik veszedelemmel, hanem a békés polgári lakosságot is és pusztításukat óriási mértékben fokozza az, hogy háború idején nem lehet az egészségügyi rendszabályokat kellő szigorúsággal megtartani.

VILMOS CSÁSZÁR ÉS A NÉMET NYELV.

II. Vilmos német császár az örökségül rá szállt nagy német nemzeti ideálok fejlesztésén nemcsak mint uralkodó, mint katona, költő és theologus munkál fáradságot nem ismerő szorgalommal, de újabbán a német nyelv ápolása mezején is korszakos alkotásokra törekszik. Értve ezalatt természetesen azt, hogy nemcsak birodalma népeit germanizálja, de a német irodalmi nyelv tisztaságát, romlatlanságát is minden elkorosulástól óvni igyekszik.

Vilmos császár nemcsak maga is purista, hanem megköveteli, hogy környezete is kerüljön beszéd közben minden idegen kifejezést. A lengyel tulajdonneveket német végződésűekkel cserélte fel, a francia eredetű katonai mű-

szavakat eltörölte. Az eddig szélteben használt francia társalgási kifejezéseket, mint «*adieu*», «*à propos*», «*au revoir*», «*pardon*», könyörtelemül számúzte, s ha jó német egyenértékűt nem talált rájuk, gyártatott újat. Egy nap valóságosan rosz néven vette, hogy egy híres szobrász, a ki kihallgatásán fogadott, «*reproduction*»-ról beszélt előtte. Megbotránkozva jegyezte meg: «*Mért használ ön francia szót, mikor ott van a német Wiedergabe?*»

A legfelsőbb helyről jött intelem meg is tette hatását. Nemsokára mindenki egész lázzal vette magát az orthológiára, fúrták-faragták az új szavakat, irtották, gyomlálták az idegen hangzásúkat. A nagyvárosok és üdülőhelyek, fürdők és nyaralóhelyek minden szállótulajdonosához rendelt érkezett, hogy czegeiken a régi «*Hôtel*» czímzést javítsák ki «*Hof*» vagy «*Gasthof*»-ra. Így lett a «*Berlinerhof*», az «*Europäischer Hof*», a «*Gasthof zum Stern*», stb. Azután hadat izentek a császári nevében az affektált «*Charcuterie*» feliratnak, úgy hogy ma már egész Poroszországban a hentesboltok az egyszerű «*Schweine Metzgerei*» név alatt szereznek. A «*Telephon*»-t helyettesítették «*Fernsprecher*»-rel, az «*Accoucheuse*»-t a pórias «*Hebamme*»-val. «*Bild*»-et hiába kér ma az utas a vasúti pénztárnál, «*Fahrkarte*»-t kell mondania, hogy megértsék. A szobor megjelölésére a «*Monument*» szó csak Ausztriában járja, míg Németországban mindenütt «*Denkmal*»-nak hívják már. Az ajánlott levél többé nem «*recommandiert*», hanem «*eingeschrieben*». Az «*Advocat*»-ot megölte a «*Rechtsanwalt*». A ki teleggrafóznia (telegraphieren) akar, annak «*Fernschreiben*»-re kell jelentkeznie.

Pedig hát a németeknek sem sikerül mindig a nyelv megtisztítása minden idegen elemtől. Komikus példáját adta ennek épen pár évvel ezelőtt a wiesbadeni színház új «*foyer*»-jának felavatása, melyen a császárnak is programmszerűen meg kellett jelennie. De hogyan nevezék németül a «*foyer*»-t? Senkinek sem jutott eszébe erről idejekorán gondolkozni, s mikor a császári látogatástól már csak pár nap választotta el Wiesbaden derék közönségét,

képzelték az a megrökönyödés, a mely erőt vett rajtuk. Első gondolatuk a szótár volt, de hiába forgatták jobbra-balra, ebben ugyan a színházi «*foyer*»-nek semmi német nevét nem bírtak megtalálni, a szótár a «*foyer*»-nek csak «*tűzhely*» jelentéséről, meg néhány hasonló szinonimájáról tudott, de nem a színházi «*foyer*»-ről. Végre is egy hírlapírórt kértek fel, hogy csináljon rá valamilyen szót. Ez aztán utóljára is kisütötte, hogy a «*foyer*» nem egyéb mint társalgóterem — «*conversationssaal*», azaz egy idegen szó helyett két idegen szó, mert a «*conversation*» is, a «*Saal*» szó is latin, illetőleg francia eredetű.

Képzelték, milyen közderültséget okozott ez a megoldása a vitának. A dolog a császárnak is fülebe jutott valahogy, a ki jót mosolygott az eseten s ez egyszer megkegyelmezett a «*foyer*»-nek.

Érdekes az a miniszteri rendelet is, a melyvel annak idején Falk és Pulkamer kultusz-miniszterek szabályozták az idegen szavak írásmódját a német nyelvben. Németországban kívül csak Franciaország az az állam, a hol pár év előtt szintén miniszteri rendelettel oldták meg a francia nyelv néhány vitás grammatikai kérdését, legfelsőbb jóváhagyással állapították meg néhány kétes nemű főnév nemét, az állomány többes számba helyezésének esetét a több efélté.

A német szabályrendelet különbséget tesz oly idegen szavak közt, melyek teljesen az eredeti orthografiával irandók, mint: «*Chaussée*», «*Feuilleton*», «*Milieu*», «*Beafsteak*», s olyanok közt, melyek részben németes írásmódot követelnek, mint «*Korps*» «*Redakteur*», stb. Vanak szók, melyeknél mindkétfele orthografiát eltűr, így «*Buffet*» vagy «*Büffet*» s ismét mások, melyeknél idegen eredetük dacára tökéletes németes orthografiát kíván meg, mint pl. «*Leutnant*» (tehát többé nem «*lieutenant*».)

Legnevezetesebb intézkedése pedig az új miniszteri helyesírásnak, hogy a «*c*»-vel kezdődő idegen szók, ott, a hol az «*k*»-nak hangzik, csekély kivétellel mind «*k*»-val irandók, mint «*Kommandeur*», «*korrigiren*» — ellenben, a

hol «*cz*»-nek ejtik, ott ez a német «*zett*»-el helyettesítendő, például: «*Cervelatwurst*» («*Zervelatwurst*»), «*Cylinder*» («*Zylinder*»), «*Domicil*» («*Domizil*»), «*Concert*» («*Konzert*»), «*Circular*» («*Zircular*»), «*Deficit*» («*Defizit*»), «*Coelibat*» («*Zoelibat*»), «*Cigarre*» («*Zigarre*»), «*Civil*» («*Zivil*»).

Nem változtatják azonban írásmódjukat azok az idegen szók, melyek a kiejtésben megmaradt idegen jellegüket, mint például: «*Chef*», «*Journal*», «*Refrain*», «*Tous*», stb.

Nekünk úgy tetszik, hogy a német józanság leginkább megtalálta azt a középutat, melyet annyi év óta mi is hiába keresünk az idegen nevek írásmódja egyöntetű megállapításánál, a nélkül, hogy eddig sikerült volna a véletlekbe való csapongást elkerülnünk. Mert minden idegen szót a maga idegen írásmódja szerint írni ép oly helytelen, mint mindent magyar sujtásba öltöztetni. A döntő itt csak az lehet: mennyiben ment át az idegen szó nyelvünk vérébe, mennyiben képezte át anyagát maga a nyelv. S ennek a hatásnak a kijelölésére a német nyelv-reformátorok figyelemreméltó példát mutatnak elének.

ESŐ UTÁN.

De boldog minden idekint az erdőn,
Ember, madár, a fű, a fa s levél.
Nagy egyetértőn, néma tisztelettel
Istent dicsér itt minden, a mi él.

A nyári naptól már ledobbant erdő
Kéjjel piheg a jó eső után,
Mint a halálról álmodott, de reggel
Boldog életre ébredő leány.

Kövér vízcseppek csillognak a fákon,
Ígéri mind a szebb, új életet...
S buja gyönyörrel hajlanak egymásra
A fölébresztett tölgyfalevelek.

Fejét felüti vídorán a fű is,
A levegő is tisztább, szabadabb...
Egyszerre lassan megzendül az erdő:
Himnuszba kezdtek a kis madarak!

Gyököcsy Endre.

A LIAU-JANGI ÜTKÖZET.

Arról a nagy történelmi eseményről, a mely Liau-jang-csau körül folyt le szeptember elején, a mellékelt két térkép kíséretében számolunk be.

Szeptember elsején az első térképvázlat mutatja a helyzetet. A három japán hadsereg Oku, Nodzu és Kuroki tábornokok vezetése alatt szembe fordult az orosz védelmi vonallal, valamint 150 kilométer hosszúságban, a mely vonalnak a dereka mintegy 10 kilométernyire volt délre Liau-jangtól. Két napi heves küzdelem után az orosz hadsereg nem volt képes többé a

japánok támadásának ellenállni s visszavonult Liau-jangba, mialatt Kuroki átlépte két hadosztályal a Tai-cze folyót, visszaszorította az oroszok bal szárnyát és elvágta a Jentai közszépbányákkal való közlekedést.

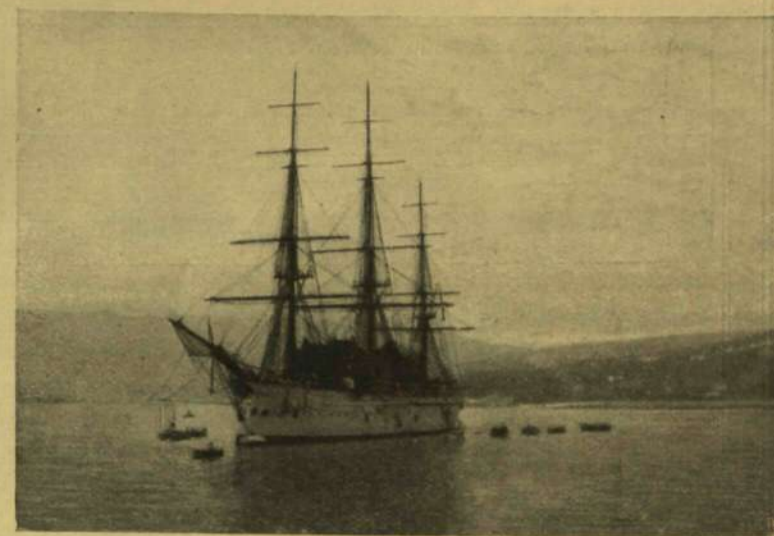
A második térképvázlat a szeptember 6-iki állapotot tünteti fel. Liau-jangot a japánok szeptember 3-án foglalták el s ugyanazon a napon kezdtek az oroszok visszavonulni Mukden felé, Kuroki által üldözötve, a ki Jen-tait szeptember 6-ikán foglalta el. Ezen a napon az orosz podgyász-szállító vonatok és az azokat követő tüzérség szét volt szórva az egész vonalon Mukdenig, míg maga az orosz hadsereg a visszavonulást fedezte. A japánok balszárnya a Tai-cze déli partján maradt, hogy a vasuton való szállítást előkészítse.

Az oroszoknak, úgy látszik a vasút révén, sikerült kikisiklani a japán hadsereg gyűrűjéből, de jelenleg nem épen kedvező az orosz hadsereg helyzete, mert nagyon hosszú vonalon elnyújtva vonul Mukdenen keresztül a megerősített Tie-ling felé. Az oroszok ugyan elvesztették a osatát, de Kuropatkin ügyességét dícséri, hogy a kelepczéből kiszabadult s a sereget megmentette a teljes pusztalástól.

BRAZILIAI HADIHÁJÓ FIUMÉBAN.

Alig multak el az éjszakamerikai hajóhad tiszteletére rendezett ünnepélyek, már ismét megjelent Fiumében egy amerikai hadihajó. Ezuttal a braziliai Egyesült-Államok küldötték egyik uszó várukat, a «*Benjamin Constant*» nevű korvetét a mi kikötőnkbe, hova szeptember 7-ikén érkezett. Nevezetes e hajónál, hogy ámbár hadi czélokra szolgál, mégis a nagy francia festő nevével viseli, a mivel a braziliai kormány nyilván a művészet iránti tiszteletét akarta kifejezni. A hadihajó, mely Juan Battista de Nebos kapitány vezénylete alatt áll, 74 méter hosszú, 14 méter széles és 6 méternyire jár a víz alatt. Tonnatartalma 2750, gépei pedig 2800 lóerőt fejtenek ki. Hat nagy hosszúcsövű ágyúval, 4 golyószóróval és négy torpedócsővel van felfegyverezve, s óránként 14 mérföldet halad.

A «*Benjamin Constant*» május 1-én hagyta el Rio Janeirót és az Azori-szigetek, Lisszabon, Cadiz, Toulon, Nápoly, Trieszt és Pola érintése után jött Fiuméba, a honnan szeptember 12-ikén indult

A «*BENJAMIN CONSTANT*» BRAZILIAI HADIHÁJÓ A FIUMEI KIKÖTŐBEN.

vissza Rio-Janeiróba. A hajó fődélzetén volt a bécsi braziliai követ, Regis de Oliveira is, a ki a hajó parancsnokával és Frankfurter Albert braziliai konzullal azonnal megtette a kormányzónál, a tengerészeti és katonai hatóságoknál és Fiume város polgármesterénél a szokásos látogatásokat. E hatóságok vezető tanácsosai és a polgármester másnap adták vissza a látogatást, mely alkalommal a hajóról való távozásukkor egyenkint 13 díszlövésel tiszteltették meg.

Szeptember 9-én a tengerészeti hatóság «*Elöre*» nevű hajóján Roediger révkapitány és Frankfurter konzul több meghívottal Czirkveniczába vitték a braziliai tisztikart, másnap este pedig a konzul adott Fiumében fényes lakomát, melyet 11-ikén De Nebos parancsnok viszonzott hajója fedélzetén pompás ebéddel.

E hajó látogatásának jelentőségét emeli az, hogy a 418 főnyi személyzet jó részt hajótszti növendékekből állt, a kik így megismerkedtek Fiume által Magyarországgal s az itteni magyarokkal való érintkezésben sok dologról nyertek helyes tájékozást. Valamennyien lelkesülten beszéltek fiumei fogadtatásukról, s meghívták itteni új barátaikat mielőbbi látogatásra Braziliába.

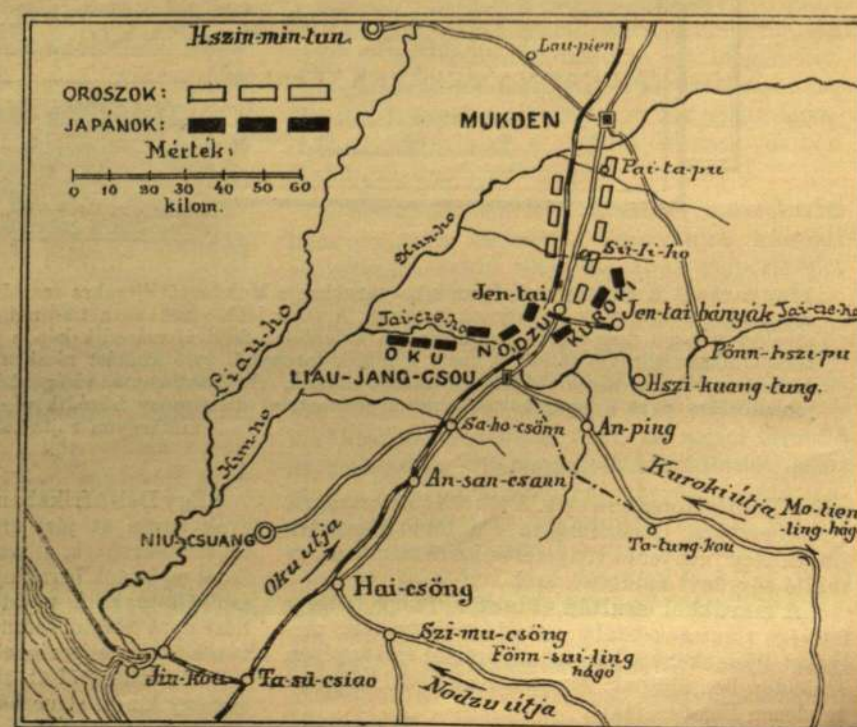
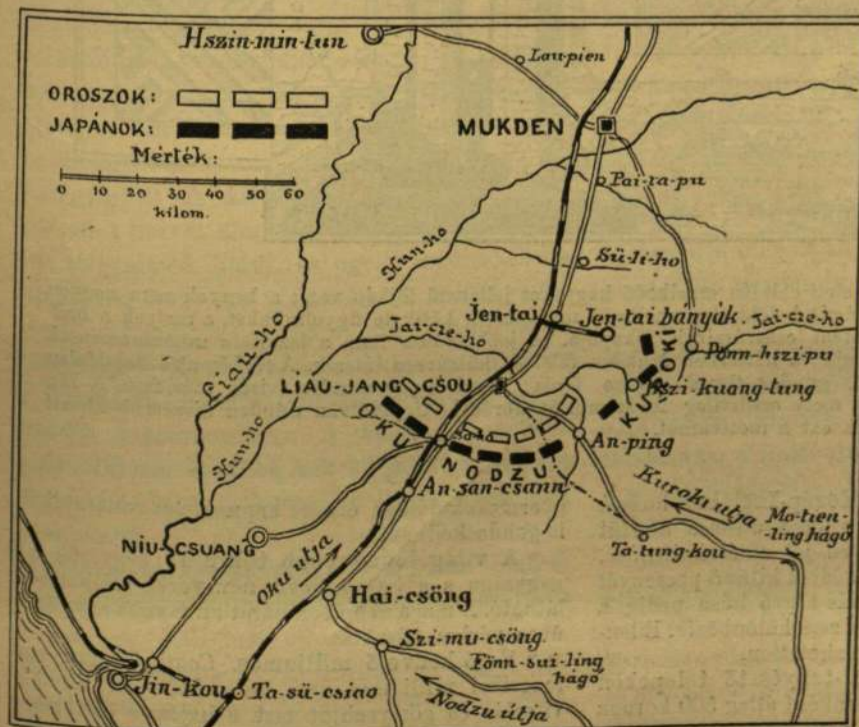
EGYVELEG.

* Az orosz ujoncz nem választhatja magának azt a fegyvernemet, a melyben szolgálni óhaj. A beosztás akképp történik, hogy a sorban felállított ujonczok mögött levő tiszt a hátukra egy betűt ír, mely a fegyvernemet jelezi hová az illető ujoncz besorozandó.

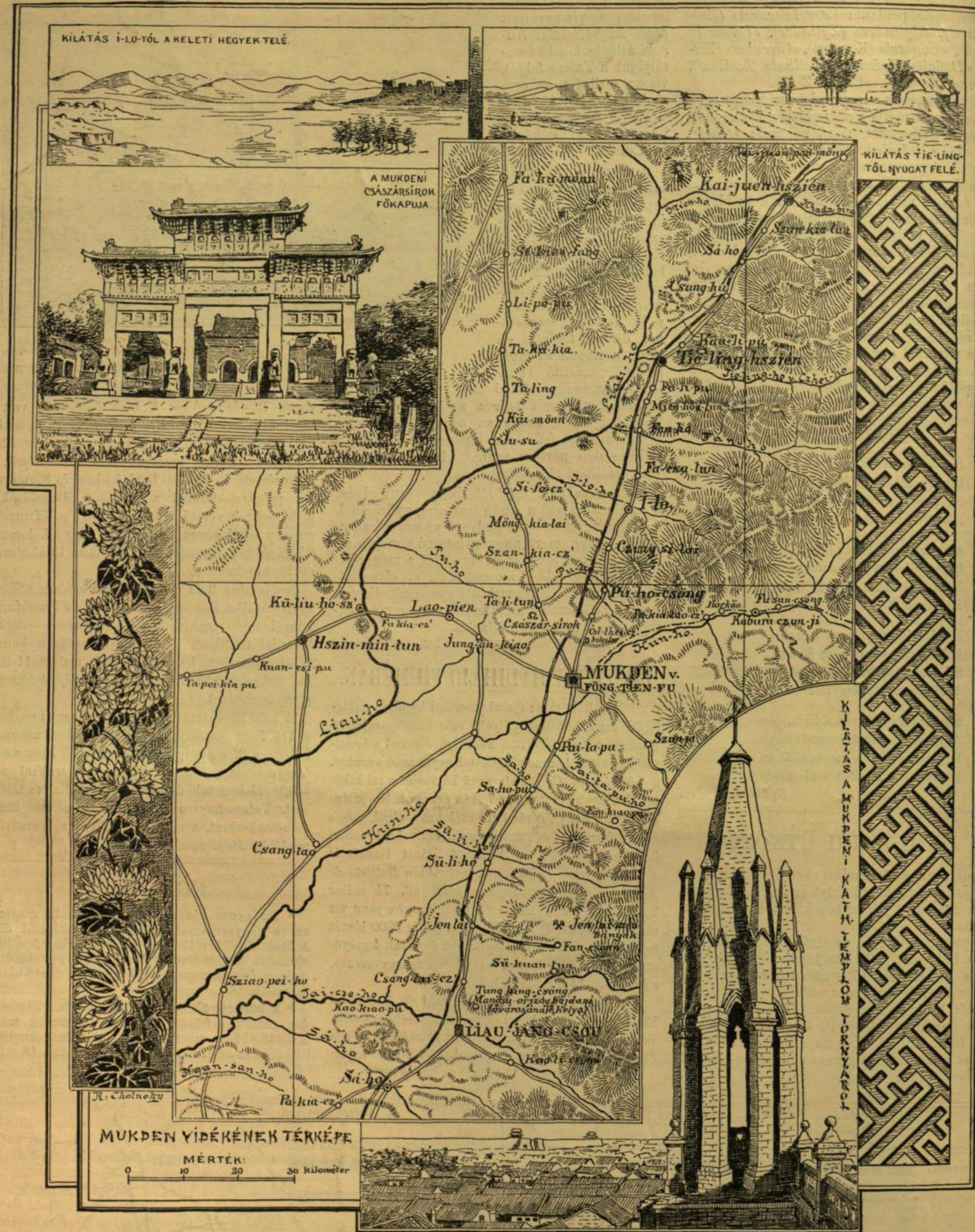
* A sürgönyök száma. 1903-ban a világ minden részében feladott távirati sürgönyök száma 364,848,474-re rugott. Ebből 98 millió Angliára, 91 millió az amerikai Egyesült-Államokra, 48 millió

HADI TUDÓSÍTÁSOKAT OLVASÓ JAPÁNOK EGY JOKOHÁMAI UTOZÁBAN.

A JAPÁN ÉS OROSZ SEREGEK HADÁLLÁSA A LIAU-JANGI CSATA ELŐTT ÉS A CSATA UTÁN.

Magyarozat a térképhez. Fenn a bal sarokban a Mukdentől északra vezető út keleti oldalán emelkedő hegyeket jellemző tájkép van; a hegyek nem nagyon magasak, szaggatottak és teljesen kopárak. A felső jobb sarokban a tie-ling országút baloldalán emelkedő magaslatok kötik le a figyelmünket, a melyek a hadviselést nagyon meg fogják nehezíteni. A baloldalon felülről második kép a mukdeni császársírok főkapuja. A jobboldalon lenn a lazarisza misszionáriusok templomának tornyát látjuk, a mely a másik tornyóból való kilátást részben elfogja; a háttérben Mukden falai és külvárosa látszik. A térkép alsó baloldalán kínai rajz után híven másolt ékítményt látunk, chrysanthemum virágokból. A gondos figyelő észre fogja venni, hogy minden virág más fajú. A kép jobboldalán végre a legszokottabb kínai geometriai díszítmény húzódik végig, a mely eredetileg fonás-mintát ábrázol. Ugyszólván minden díszesebb kínai műtárgyon rajta találjuk ezt a motívumot.

pedig Franciaországra esik. A többi Németországra, Oroszországra, Olaszországra s a többi államokra jutott. Naponta tehát világszerte, kerek számban egy millió sürgönyt küldöttek szét.

* A marokkói szultán, kinek állítólag hatezer felesége van, ezeket több oroszlánal őrizteti, melyeket éjjelenként a hárem udvarában és kertjében szabadon bocsájtanak. A hatezer nő közül négyezer rendszeren Fez-ben lakik.

* Kelet-Indiában az angol kormány 500 ezer holdnyi területen opiumot termel, melynek legnagyobb része Kínába kerül.

* Egy Dél-Afrikában és Közép-Indiában hosszú évek során át járt angol vadász állítása szerint oroszlán-szeletek, a szarvorrú jól elkészített húsa, fiatal elefántok ormánya és lábai kitűnő peccenyét szolgáltatnak. A párolt óriás kigyó húsa pedig a bazi nyúl hústól semmiben sem különbözik. Ellenben a tigris teljességgel élvezhetetlen.

* Az ausztráliai strucz-tenyésztő telepeken egy-egy kinőtt struczról évenként átlag 500 korona értékű tollat tépnek ki.

* Brüsszel iskoláiban minden egyes gyermeket hetenként egyszer megvizsgáltatnak. Szegény sorsu

gyermeknek délből ebédet kapnak, sőt ruházatukról is gondoskodnak.

* A világ legnagyobb tükre 13 négyzet láb nagyságú s a Savoy nevű new-yorki szállodában látható. A maga nemében páratlan munka egy párisi üveggyárban készült.

* Hajó-kedvelő milliomas. Coats György, egy amerikai milliomas nem kevesebb, mint tizenkét vitorlás és gőz-yachtot tart. A hajókon 120 ember van alkalmazva. A kis hajóraj fenntartása évenként másfél millió koronába kerül.

BÁRÓ FORSTER GYULA.

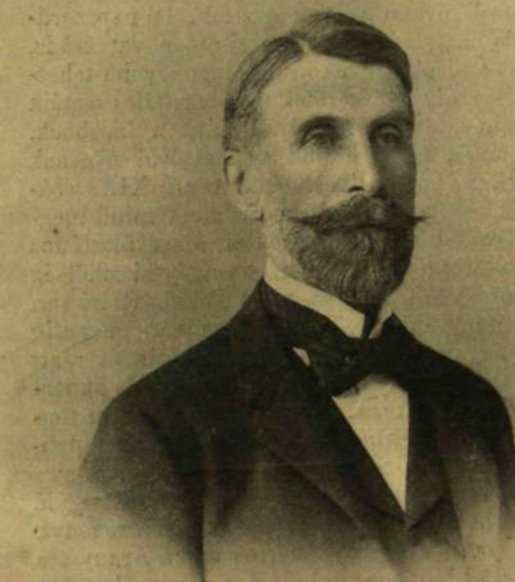
A király az által, hogy Forster Gyula miniszteri tanácsosnak, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsa tagjának s törvényes utódainak a magyar báróságot adományozta az örökös főrendiházi tagság jogával s a pusztakéri előnévvel, — közéletünk egyik, a zajos szereplést és a nyilvános feltűnést kerülő, de annál hasznosabb munkásságú férfit tüntette ki. Forster Gyula immár egy emberöltőt töltött el a közügy szolgálatában s mindazon téreken, melyekre sokoldalú munkássága kiterjed, maradandó becsű szolgálatakat tett. Mint pályájának egyik kiváló ismerője írta róla: «a szakadatlan előretörésnek az a nemes becsüvége hevíti, a mely mindig önbizalmatlan kicsinyléssel nézi a saját erejét s sohasem kiméli munkájától lelkének legjava részét. Komolyan vette az életet ifjú korától s szeretett kutató elmével a dolgok mélyére hatni.» S hogy e zajtalan, de komoly és mélyen járó munkásság elnyerte a királyi kitüntetésben méltó elismerését, öröme és buzdítása lehet mindazoknak, a kik közéletünk és művelődésünk terén meg tudják becsülni az ily érdemek értékét.

Forster Gyula 1848-ban született Esztergomban. A jogot a budapesti egyetemen végezte s megszerezvén a doktori oklevelet, hosszabb időt töltött a párisi egyetemen, híres francia tudósok előadásainak hallgatásával. Állami szolgálatba 1870-ben lépett s előbb a közalapítványi igazgatóságnál, majd 1872-től fogva — miután közben az ügyvédi oklevelet is megszerezte — mint fogalmazó a vallás- és közoktatási minisztériumban működött. A hivatali pályán gyorsan haladt előre, úgy hogy 1883-ban már miniszteri tanácsos lett. E gyors előlépését megmagyarázza az a nagy arányú munkásság, melyet kifejtett. Az erdélyi római katolikus státus sérelmi ügyeit ő rendezte. Az alapítványi ügyek megvizsgálására Majláth országbíró elnökle alatt kiküldött bizottságnak jegyzője volt, Majláthnak és Trefort miniszternek bizalmas embere. Mint jegyző nemcsak szerkesztette a bizottság jelentéseinek nagy részét, hanem a tárgyalási anyagot is ő rendezte sajtó alá. Ezenkívül a vallásalapra, tanulmányi alapra, a katolikus kongruára, valamint a katolikus autonómia vonatkozólag nagybecsű ismertetéseket, tanulmányokat és okmánytárakat írt, illetőleg összegyűjtött és kiadott. Különös érdemeket szerzett a horvát alapok kihalásáért folytatott tárgyalások körül, és egyik legértékesebb szolgálata, hogy az alapítványok tőkéit rendkívül nehezségek ellenére konvertálni tudta magyar papírjardékkra, épen akkor, a mikor ez a kincstárra is nagy fontosságú volt: a papírjardék kibocsátásakor. A kassai konviktus visszaállítására, továbbá sok feledésbe ment, sőt elejtett alapítványi követelés reaktíválása neki köszönhető.

E hivatalos tevékenységén kívül más téren is végzett akkora munkát, a mennyi elég lett volna egy élet tevékenységének betöltésére. Ez a műemlékek ügye. Ő indította meg a tárgyalásokat a műemléki alap létesítése iránt, mely alaphoz egy millió koronát hasítottak ki a budapesti lipótvárosi Szent István-bazilika épí-

tésére. Husz év óta intező másodelnöke a műemlékek országos bizottságának, melynek ügyeit kiváló szakértelemmel s az ügy iránti igaz lelkesedéssel vezeti. Elnöke a budavári koronázó Mátyás-templom építési bizottságának s a templomnak, fővárosunk e legszebb régi építészeti emlékének helyreállítása körül különösen az ezredévi ünnepek alkalmával fejtett ki nagy és buzgó tevékenységet.

A műemlékek irodalmát több becses és nagy tudományos értékű munkával gyarapította. A műemlékek védelméről a hazai és a külföldi törvényhozásban szóló munkája irodalmunkban alapvető mű s most már második kiadása fog megjelenni. A III. Béla királyról szóló nagy-szabású dísművet ő szerkesztette s becses közleményekkel gazdagította. Az ő szerkesztése alatt jelenik meg legközebb a műemlékek országos bizottsága kiadványainak első kötete, mely most van sajtó alatt. Szakavatott irodalmi mű-

BÁRÓ FORSTER GYULA.

mányos munkákra, egy ugyanekkorát egyháztörténelmi monografiák írására s a képzőművészeti társulatnál 30,000 koronát tett le magyar történelmi tárgyú képekre. A San Marco hercegnő által alapított irgalombháza intező-bizottságának elnöke s e felebaráti intézet egyik legbuzgóbb pártfogója.

Erdemeiért számos kitüntetésben részesült már eddig is. A Szent István- és Lipót-rend kiskeresztje, a pápai Szent Gergely-rend nagykeresztje és a porosz Vörös Sas-rend II. osztályú lovagja.

Nagy és sokoldalú munkássága megrendítette egészségét, úgy hogy 1886-ban kilépett a tényleges állami szolgálatból. A következő évben a Magyar Földhitelintézet egyik igazgatója lett, de azért régi munkatérén, a vallás- és közoktatásiügyi minisztérium körébe tartozó ügyekben tovább is buzgó, hathatós munkásságot fejtett és fejt ki ma is. Mint munkaejeje teljességében álló férfiú, bizonyára még sok hasznos szolgálatot fog tenni a közügyeknek.

Forster Gyulának négy fia van. Ezek legidősbike, Gyula, a szentpétervári osztrák-magyar nagykövetség attachéja, a második, Pál, eredetileg katona volt, de látótérés miatt tisztállásáról lemondani kényszerült, a diplomáciai konzuli szolgálatba lépett; három évig volt a kínai és japáni konzulátusoknál s jelenleg Ausztrália fővárosában, Sydneyben működik. Harmadik fia, Dezső, a jogi egyetem elvégzése után gazdasági tanulmányokra adta magát s elvégezte a magyarvári és a hoheneimi gazdasági akadémiákat. A legifjabb fiú, Jenő, egyetemi hallgató.

A SZÖVETKEZETI KONGRESSZUS TAGJAI MONORON.

A Budapesten összegyűlt nemzetközi szövetségi kongresszus tagjai, szeptember hó 8-ikán Monorra rándultak ki, hogy ott megtekintsék a szövetségi gabonarakartat. Dr. Förster Aurél, az Országos Központi Hitelszövetkezet igazgatója lekötelező szíveséggel vállalta magára a házigazda tisztét és kalauzolta az idegen vendégeket. A külön vonatot a pályaudvaron diszbandérium várta s Förster Aurél igazgató magyar és francia nyelven üdvözölte az érkezőket. Gróf Rocquigny köszönő válasza után a társaság a gabonarakart megtekintésére indult s onnan a gyümölcskiallításra, a mely méltán ragadta tetszésnyilatkozatokra az idegeneket. Érdeklődésüket felkeltőtték a nemzeti viseletbe öltözött lányok és legények, a kik igaz magyaros vendéglátással szolgáltak a nagy üstben főzött gulyással, gyümölcsleccsel és borral.

A kirándulásban a nemzetközi szövetségi kongresszusra összegyűlt legkiválóbb külföldi szövetségek vettek részt, a kiknek csoportképét közöljük. Ezek között ott látjuk az első sorban Madarét, a Saint-Etiennei francia szövetséget kiküldöttét, Hétiest, a francia szocialista hitelszövetkezet képviselőjét, Teleki Arvéd grófot, Jahn Frigyeset, a prágai cseh szövetséget kiküldöttjét, Halstead urat, az angol termelő szövetséget képviselőjét, Gehringert Józsefet, a mödlingi takarékpénztár képviselőjét, Gieswein kanonokot, Störck Pál bárót, az osztrák szövetséget általános szövetségének vezetőjét, gróf Károlyi Mihályt, Seidl Ambrust, az Országos Központi Hitelszövetkezet vezérigazgatóját, dr. Förster Aurélt, Bernát Istvánt, a kongresszus főtitkárát, Seroy belga szövetséget, Barré, francia szövetségi vezetőt, Gueshoff bolgár minisztert, Rocquigny grófot, a francia Musée Social hírneves vezető

mokban álló kastélya: találkozó helye volt az olasz nemességnek, s oly férfiaknak, kiknek utóbb nagy szerep jutott hazájuk irodalom- és művészettörténetében. Az érdekes fölolvastást megtagadták. Utána *Torkos László* mutatta be «A három arkan-gyal» című verses népmeséjét, a melynek színhelye a Paradisom. *Jakab Ödön* olvasta föl ezután «Feleségemnek» című költeményét. A tetszéssel fogadott költemény atolsó strófája így szól:

Nyarunk az őszbe bátran áthajolhat,
Nyugodtan fogjuk azt köszönteni,
Szébb ősz lesz az, minők idáig voltak,
A szép természet legszebb őszei:
Vidám kedved bár méla bú cseréli,
S arczodon nem fog nyilni több virág,
Szerelmem napja akkor is a régi
Tavaszi fényvel fog ragyogni rád!

Tetszéssel fogadta a közönség *Szabóné-Nogáll Janka* novelláját is. Fiatal leányok álmait festi, a melyek egy napon támadnak s oly gyorsan továtűnnek, mint a tavaszi napsugár. A közönség a távollevő szerzőnek sokat tapsolt.

A protestáns irodalmi társaság vándorgyűlése Ujvidéken. A magyar protestáns irodalmi társaság vándorgyűlése szeptember 14-ikén kezdődött Ujvidéken. Akkor reggel érkeztek *Hegedűs Sándor*, *Zsilinszky Mihály* államtitkár, *Antal Gábor* püspök, *Szöts Farkas*, a társaság titkára, *Baksay Sándor* püspök, *Bedőházy János* és *Rohonyi Gyula*, báró *Bánffy Dezso* képviselők s a társaság számos más tagja. A vendégeket *Péter Pál* főispán és *Szalay Lajos* polgármester fogadták, mire *Hegedűs Sándor* válaszában hangoztatta, hogy odajövetelük czélja egyáltalában nem politikai tünemény. A társaság eddig csak folyóiratokban, most azonban élő szóval is hirdetni akarja czélját minden politikai czélzat nélkül, mindenki vallásának föltétlen elismerésével. A közgyűlés a városháza dísztermében délután 3 órakor kezdődött. *Antal Gábor* püspök egyházi elnök beszédében különösen arra hivat fel a tagok figyelmét, hogy a mikor minden ember anyagi czélokért küzd, a társaságot tisztán és egyedül eszményi törekvések vezetik, nem szabad elfelejteni, hogy a protestáns egyház mindig Magyarország függetlenségéért szállott síkra. Abban a reményben, hogy a társaság ettől a hagyománytól el nem tér, a közgyűlést megnyitottak nyilvánította. *Péter Pál* főispán a helybeli református, *Ringhofer* törvényszéki elnök az ág. ev. egyház nevében üdvözölte az egybegyűlteket, mire *Zsilinszky Mihály* államtitkár hálás köszönetét fejezte ki a két testvérlelkezeteknek. *Antal Gábor* püspök bejelentette, hogy *Gyuvács Ferenc* ev. püspök, a társaság eddigi elnöke, állásáról lemondott. Ezután felolvások következtek. Előnként *Zelenka Pál* püspököt választották meg, mire a fővárosi és a vidéki választmányt egészítették ki.

A «VASÁRNAPI UJSÁG» 51-ik évfolyama.

A «*Vasárnapi Ujság*» évenként több mint 130 ivre terjed és több mint ezer képet közöl évenként, időnként színes mellékleteket is.

Mikszáth Kálmán kitünő írók mint főmunkatárs működik a «*Vasárnapi Ujság*» szerkesztőségében s a vele kötött egyszékes értelembevevő *kiszárolag* a «*Vasárnapi Ujság*»-ba írja nagybecsű új szépirodalmi műveit: *regényeit, elbeszéléseit.*

A *Vasárnapi Ujság* «**Regénytár**» című heti mellékletében a legjelesebb hazai és külföldi regényíróktól közöl elbeszéléseket és regényeket képekkel, s mint családi lap kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

A «*Vasárnapi Ujság*» társalaja, a most már 50-ik évfolyamába lépő «**Politikai Ujdonságok**» a hét eseményeit híven és részrehajlatlanul, kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. A «**Politikai Ujdonságok**» előfizetői e lap mellett külön díj nélkül kapják a «**Világkrónika**» képes heti közlönyét és a «**Magyar Gazda**» című, havonként megjelenő gazdasági és kertészeti képes mellékletet.

A «**Világkrónika**» hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg és az általánosabb érdeklő napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren közöl nagyobb elbeszéléseket, regényeket, útirajzokat, úgyszintén mulattató kisebb közleményeket, stb.

Előfizetési föltételeink:

A «**Vasárnapi Ujság**» negyedévre 4 korona, fél évre 8 korona, egész évre 16 korona.

A «**Vasárnapi Ujság**» a **Világkrónika**-val negyedévre 4 kor. 80 fillér, félévre 9 korona 60 fillér, egész évre 19 korona 20 fillér.

A «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» a «**Világkrónika**» és a «**Magyar Gazda**» melléklapokkal együtt: negyedévre 6 korona, félévre 12 korona, egész évre 24 korona.

Az előfizetéseket a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» kiadóhivatalába, Budapest, **Egyetem-utca 4. szám** küldendő.

MI UJSÁG?

A budavári új királyi palota építését már bevégezték, s most még csak a belső berendezések utolsó munkáit folytatják. Ezt is befejezik már az év végeig, hogy a télen itt tarthassák meg az ünnepélyeket. A palota kívülről is látványosság, a világ egyik legnagyobb és legszebb épülete, gyönyörű kilátással a Dunára, a hatalmas nagy városra, a budai hegyek festői, változatos tájkára. A külső díszítések közül már kész a Szent István-kápolna hátsó részénél elhelyezett díszkút, a vadászó Mátyás király és kísérte bronz szobraival. Ez *Strobl Alajos* műve. Elettagnagságnál nagyobb öt alakból áll a csoportozat. Egyes részleteit kőfaragások emelik, mint a Mátyás mögött látszó erdő, és a kősziklákra felfutó repkény. A művész előtt ezen műve megalkotásánál Vörösmarty «Szép Ilonka» című költeménye lebegett. Az építést azt tette feladatává a szobrásznak, hogy a kápolnának a várpalota udvarába érkezők felé kopaszon eső hátsó falát szobrászatiilag eltakarja. A mesterségesen alkotott sziklák közül forrás tör ki. Mátyás áll fölötté, nyílall kezében, lábánál az elrejtett szarvas. Lentebb a fővadász, kurtjét fűjta, hogy tudassa a vadászat végét; még lentebb a vadászkutyákkal megpihenő szakállas pezér ül alakját látjuk. Balra a csoporttól ül a solymár, a kinek kezefejére kapaszkodik horgas körmével a sólyommadár. Arrább, a csoport jobb oldalán, szintén ül alak: Vörösmarty költeményének kedves alakja, szép Ilonka, a kihez felve egy kis őz menekült a király vadászata elől. Szép része az a szoborcsoportozatnak, s művésziileg emeli a nagy palota meglepő hatásait, a mihez hozzá járul *József főhercegnek* most készülő palotája, nagy arányaival, előkelő fényével.

A szepesi új püspök beiktatása. Dr. *Párvy Sándor* püspököt szeptember 11-ikén igtatták be püspöki székhébe *Szepes-Váralján*. Nagyobb ünnepélyek nem voltak, ezt a püspök nem tartotta megengedhetőnek akkor, mikor egyházmegyéjében a rossz termés anyira sújtja különben is szegény hivatát. E helyett 10.000 koronát ajándékozott Szepes-, Liptó- és Árva megye szegényeinek. *Párvy* püspököt az Egerben oly általános tisztelet elismeréssel székelték. Élete nagyobb részét *Samassa* érsek oldala mellett töltötte, s nem közönséges tehetség kell hozzá, hogy oly kiválóság mellett, mint *Samassa* érsek, *Párvy* önálló is kifejtette képességeit. A mult év tavaszán, mikor *Samassa* kedvelt papját segédpüspökvé szentelte föl, így köszöntötte föl. «Harmincz év óta oldalam mellett hasznos tevékenységet fejtett ki az egyházmegye szolgálatában. És a munkában, mely e harmincz évet betölti, mindinkább kibontakoztak a kiváló értelmi s lelki tulajdonságai, kiemelkedett tehetségének erje s szellemes szépségben meggyarapodott, mint a fa, a melyet *Vergilius* említ, ha új lombjaira olykor meglepetéssel néztem is, fölismertem bennik saját gyökereimnek hajtásait.» — A *szepesváraljai* beiktatásra sokan jelentek meg. Ott voltak többek között gróf *Csáky Albin* főrendiházi elnök, gróf *Csáky Zénó* főispán, gróf *Csáky Vidor*, *Münich Aurél*, *Hertelendy László* és *Veszter Imre* országgyűlési képviselők, *Raisz Aladár* alispán, a központi és vidéki papság, a püspök rokonsága, stb. *Fertschek* Nándor püspöki helynök az áltárnál átadta a jelvényeket. Az új püspök emelkedett hangú beszédet intézett papságához, melynek nevében *Fertschek* üdvözölte. Mire után a püspök Szepes-, Liptó- és Árva megyék együttes küldött-ségét, a papságot, a megye és a város több előkelő személyiségét fogadta. Déliben lakoma volt, melyen több felköszöntőben ünnepelték az új püspököt. Este lampionos menetet rendeztek, *Zemancsik* István plébános beszédet tartott, melyre a püspök megalta válaszolt.

A budapesti tudomány-egyetem megnyitó ünnepe. A budapesti tudomány-egyetemet szeptember 15-ikén, a műegyetemet 16-ikán nyitották meg.

A tudomány-egyetem megnyitó ünnepén jelen volt *Berzeviczy Albert* közoktatási miniszter is. Az ifjuság nagy számban gyűlt össze. A leleppó rektor-nak *Heinrich Gusztáv*nak és az új rektor-nak, *Demkó Györgynek*, a hittudományi kar tanárának beszédei adták az ünnep tartalmát. Dr. *Heinrich Gusztáv*, a volt rektor beszámoló beszédében önrészes hangon kelt ki az egyetemi élet ellen intézett támadások ellen, s védelmezte az ifjuságot. Eretlen gyerkőczök fészkelődése miatt az összes egyetemi polgárokat ország világ előtt iskolakerülőknek híresztelik el. Mindebből csak annyit igaz, hogy hat-er erőtlő dussandó ifju közül egy-két tuczat nem fér a bőrébe. Az ifjuság óriási többsége komoly és higgadt, gondolkos, pamszt csak az tehet elle-

nők, a ki olyan viseletet kíván tőlük, mintha ötvenhatvan esztendősek lennének. A maga kormányzati éve után csak a legjobbat mondhatja az ifjuságról. A tandíjmentességről szólva, sajnálja, hogy el nem marad a sok, már évek óta divatos megmondatlan hírlapi meghurcolás; az országgyűlés előtt a tanárok ellen emelt vádakát is rágalomnak kell minősíteni. Sokat vár az új tandíjszabályzattól. — *Hoszsán* éljenzték *Heinrich* beszédét, ki a rektori arany lánczot most az új rektor, *Demkó György* nyakába akasztotta. Az új tanács elfoglalta a réginek helyét: *Kiss János* dr. hittudományi, *Szentmiklósi Márton* dr. jogtudományi, *Genersich Antal* dr. orvoskari és *Lóczy Lajos* dr. bölcsészeti dékán. Nagy figyelemmel hallgatták dr. *Demkó György* rektor megnyitó beszédét, melyben egyebek közt ezt mondta: «Oszinte hiva vagyok — a józan tudomány szabadságnak, mely a logika és morál törvényeibe nem utközik; de nem vagyok hiva a józan ész és tiszta erkölcs korlátain magát könnyelműen tultevő bűnös tudomány szabadságnak. A tudomány korlátatlan szabadsága anarchiát teremt és esőbe juttatja a tudományt. Senkinek sincs joga az elmélet az igazságtól eltántorítani és tévedésbe ejteni.» Helytelenül a korlátlan tanszabadságot, mely szerint kiki kénye-kedve szerint taníthatná azt, a mi neki tetszik, tekintet nélkül arra, vajjon igaz-e és jó-e az? — Még dr. *Kiss János*, a hittudományi kar dékánja buzditotta kötelessége teljesítésére az ifjuságot, s ezzel az ünnepély véget ér. — Az új rektor első rendeletében szigorúan megtiltja az egyetemi hallgatóknak a politizálást, tüntetést, a kultuszminiszter felügyelete alá nem tartozó egyesületekbe való belépést, a nemzetiségi igazgatást s a lezkepnéznek gyűjtés után való megszerzését.

A porosz közoktatásügyi miniszter Budapesten. Dr. *Studt* porosz közoktatásügyi miniszter szeptember 14-ikén nejével és *Schmidt* titkos tanácsossal Budapestre érkezett, s két napot töltött itt. Legelőször is meglátogatta *Berzeviczy* Albert közoktatásügyi minisztert, kinek társaságában megnezte az országházát, a szeszéti klinikát és az iparművészeti múzeumot. *Studt* másnap a nemzeti múzeumot s a már befejezéséhez közeledő szépművészeti múzeumot tekintette meg.

A magyar képviselők Amerikában. A nemzetközi interparlamentaris konferencia magyar csoportja a többi magyarokkal együtt szeptember 7-én érkezett New-Yorkból *St.-Louisba*, hol szeptember 7-ikén kezdődtek a konferencia tanácskozásai. A konferencia után a magyarok hosszabb körútra mennek, mely szeptember 25-ikén ér véget. Az interparlamentaris konferencián hosszabbabban foglalkoztak a japán-orosz háború kérdésével is, melyre nézve a magyar, francia és olasz képviselők felfoglalásai után elfogadták az angolok indítványát, mely szerint intéztessek felhívás az összes hatalmakhoz abban az irányban, hogy alkalmas időben tegyék meg a lépéseket az orosz-japán háború megszüntetésére. Együttáll megállapodtak abban, hogy a jövő évben *Brüsszelben* tartják a konferenciát. Gróf *Apponyival*, kinek amerikai utazása az ottani körökben is nagy figyelmet keltett, sok lap czikkben foglalkozik és arözképet is közli, a mely a gróft magyarázatról ábrázolja. Részletesen ismertetik életrajzát és elmondják, milyen nagy szerepe van hazájának politikai életében. Oszatlan dicsőérettel szólnak *Apponyi* gróf nagy szónoki tehetségről, a mely szerintük nemcsak Magyarországon, hanem az egész földkerekségen ritkítja pártját. Azt is megírják róla, hogy a gróf kitünően beszél angolul, nem különben azt is, hogy *Apponyi* Albert gróf felesége révén rokonságban van *Édvard* angol királlyal.

A kolozsvári új színház építését szept. 15-én megkezdtek. Előrt tették meg az első ásonyomást az országának Kassával egyik legrégibb színpártoló városában új színház építéséhez. A régi színház száz évnél idősebb épület, harmincz év előtt tatarozták. Az új színház csak 1906 tavaszán nyitható meg. A régi színházat a belügyminiszterium a jövő évben bérbe adja.

Baráth Ferenc halála alkalmából egy jelenleg külföldön időző kiváló ironktól a következő sorokat vesszük:

«Nem mondom, mennyire hatott reám szegény *Baráth* Ferenc korai halála. Vonzódtam hozzá és értékes volt, hogy viszonzta azt.»

Valahányszor találkoztam vele, mindig hítt *Besnyőre*, nyári lakására. Kevéssel elutazsom előtt a villamoson jöttünk össze a budai oldalom. A kedvemért czélján túl kísért. Nem gondoltam, hogy utólszor találkozzunk vele. Derült volt és nem viselte a betegség nyomát. Megérdemelte a «**Vasárnapi Ujság**» rokonszenves megemlékezését. Szerintem jogos volt benne az a kedvetlenség, a mely az ő irodalmi értékének nem kellő méltánylásából eredt. No, meg magános ember is volt. Azok komplementatív természetűek és hajlajnak a melábul felé. Mikor tanárságát otthagya, veszedelmes levert volt hosszú ideig. Az utóbbi időkben megváltozott. Komoly egyénisége nem volt többé komor. Mosoly is

Az első sorban a második alak *Héliés* (francia), tőle balra a harmadik *Madarás* (francia) s utána sorban gróf *Teleki Arvéd*, *Jahn* (osztrák), *Bernát István*, *Kolosváry Lajosné*, *Geoeze Sarolta*, *Halstead* (angol), a második sorban *Stöckl* (a virágállvány oldalánál) *Germanovitch* (horvát), tőle balra állnak: *Ivanoff* (bolgár), *Lozanitch* (szerb), *Fongalland* (francia), gróf *Hoosquigny* (francia), *Gueshoff* (bolgár), dr. *Poits*, tőle balra a második *Seidl* *Ambrus*, mellette balról gróf *Károlyi Mihály*, tőle balra az ötödik *Baró Störck* (osztrák), tőle balra a második *Giswein* kanonok, s szélről *Gerhinger* (osztrák); középen a harmadik sorban *Ertl* (osztrák), *Gourlay* (angol), *Bálint*, *Förster Aurél*, *Bernát István*, mögöttük a középen *Sehwy* (belga), *Barré* (francia), *Shrubsole* (angol), *Romeyn* (holland), *Blem* (dán), *Hogsbro* (dán).

A NEMZETKÖZI SZÖVEKKEZETI KONGRESSZUS TAGJAI MONORON. — Kossak fényképe után.

ült a szemem. Utótt az órája. Hát mennie kellett. Kár érte.

Mikes Kelemen emléke. *Zágonban* a *Mikes* Kelemen-emlékbizottság nyolcz év előtt alakult, hogy emléket állíttson a régi jó magyar ironak, *Mikes* Kelemennek, *Rákóczi* hí kísérőjének. Nyolcz évi kitartó igyekezetnek eredménye a *Mikes* emléke összegyűjtött 9500 korona. A bizottság kiadta és felújítja *Mikes* szülőházának romjait. E költségek fedezésére a *Lévay József* költeményére írt «*Mikes-dal*»-t és a zágoni tanulók által faragott *Mikes*-botokat árusítja. Ujabban pedig a bizottság egyik műkedvelő fényképész tagja bocsátott rendelkezésre képes levelezőlapokat. A képen látható tölgyfák, melyek *Mikes* szülőháza előtt állottak, több mint három századosak, tehát az ő születésük már nagy fák voltak. A bizottság felkér mindenkit, hogy bármily csekély adománnyal «*Mikes-dal*» és «*Mikes-bot*» (ára 1 korona) és «*Mikes-látépek*» rendelésével támogassák a kegyeletes célt.

Anyakönyvi felügyelő ünneplése. Dr. *Kampis* János, budapesti kerületi anyakönyvi felügyelő, az ismert tehetséges író ünneplésben részesítette a felügyelete alatt lévő *godóllói* járás jegyzőjéi kara. Díszes emlékbüszmál lepték meg *Kampis* Jánost, ki hét évi működésével a tisztikarnak szeretetét és nagyrabecsülését szerezte meg magának.

Új magyar nemes. A király dr. *Zöldy* János Békés vármegyei tisztí főorvosa és törvényes utódainak, a közegészségügy terén szerzett érdemei elismerésül a magyar nemességet «*follyalvi*» előnévvel díjmentesen adományozta.

A nemzetközi sajtó-kongresszust ezen a héten tartották Bécsben, a messze földről érkezett küldöttek közreműködésével. Budapestről is többen jelentek meg, köztük *Rákosi* Jenő az «*Othon*» írói kör elnöke, kit főrendiházi taggá történt kinevezése alkalmából a kongresszus rokonszenvesen üdvözölt. A tanácskozások a parlament palotájában folytak. A megnyitó ülésen, szeptember 11-ikén *Rajner* főherceg az uralkodó nevében üdvözölte az egybegyűlteket. Jelen volt: gróf *Goluchowski* külügyminiszter, *Körber* miniszterelnök több osztrák miniszterrel, gróf *Kielmannsegg* helytartó, *Schmolck* tarto-

mányi marsall, dr. *Lueger* polgármester stb. A kongresszus a sajtóra nézve fontos ügyekkel foglalkozott, a hírlapírói egyesületek közti szorosabb kapcsolat létesítésével, a távirati díjaknak, postai szállítási és bolygódjakkal leszállításával, a hírszolgálat szervezésével. Egyik alelnöknek *Rákosi* Jenőt választották. Az alakuló ülést *Singer* Vilmos, a nemzetközi sajtószövetség elnöke vezette. A tanácskozások nagy érdeklődés közt folytak, a jövő kongresszust *Lige* (Lüttich) belga városban tartják. A kongresszus tiszteletére több ünnepélyt rendeztek s a hangulatot *Lueger* polgármesternek csak az a mondása zavarta meg egy kissé, hogy «mind a két szemét behunyva fogadja a kongresszus tagjait.» *Körber* miniszterelnök, *Goluchowski* külügyminiszter estélyeket adott, a városházán is estélyt rendeztek, az operaszínházban díszelőadást, a Burg-színházban matinéit. A szeptember 15-iki befejező ülés után a kongresszustagok kirándulásokra indultak.

A borszéki víz. Erdély híres borvize, a borszéki víz csodálatra ragadja mindazokat, a kik, különösen Borszákon, a forrásnál megismerik. Föllekesítettette jeles költőnk, *Jakab Ödön* is, a ki a nyáron Borszákon időzött s csinos kis verset írt róla, melynek befejező versszakát itt közöljük:

Hogy forr, szikrázik hűvös árja,
A mint a fölől felcsúsz,
Tiszta vizet új vízzel váltva
Bőven dagad medrinek!
S hány millió kis gyöngy a vízben,
Hogy szari száma nyomon ám!
Számadó koldus, ide mérve,
Gyöngyben a roppant Özeán.

Magyar katonák emlékköve a bileki temetőben. Esztendője mult most, hogy *Bilek* hercegevinai falu mellett a rendkívüli hőségben menetelő katonák közül tizenkét magyar fiu meghalt nap-szűrés közben, sokan megbetegedtek. Épen most közölte a hadsereg rendelete lapja, hogy a 12-ik közölte a hadsereg parancsnok, *Grinzevicz* Albertet nyugalgalezredesét, a parlament palotájában folytak. A megnyitó ülésen, szeptember 11-ikén *Rajner* főherceg az uralkodó nevében üdvözölte az egybegyűlteket. Jelen volt: gróf *Goluchowski* külügyminiszter, *Körber* miniszterelnök több osztrák miniszterrel, gróf *Kielmannsegg* helytartó, *Schmolck* tarto-

oszlopot állítottak és augusztus 30-ikán katonai parádéval avatták föl. A 12-ik gyalogezred teljes díszben jelent meg. A kőoszlop harmadfél méter magas; két oldalán bele van véve a tizenkét katonaneve, elől pedig a következő német szavak mondják el gyszasorsukat: «Meghaltak kötelességük teljesítése közben.»

Egy délsarki expedíció fölfelezése. A sarki kutatások eddig leginkább a földrajzi tudományt és a meteorológiát gyarapították, de a tudományos fölfelezésekhez nem állt arányban a roppant sok fátársaság és áldozat. A déli sarkon tett több évi kutatásaiól épen most Portsmouthba visszaérkezett «*Discovery*» angol hajó ugy látszik, hogy a megszokottnál több tudományos eredményhez jutott. Bár az expedíció tagjai egyelőre tartózkodóan nyilatkoznak az eredményről, mégis annyit elárultak, hogy a déli sarkvidéken oly esontmaradványokra és követül állatokra akadtak, a melyek halomra döntik az elméletet, hogy a sarki vidékeken mindig jég volt. Az expedíció tagjai egyelőre megvárják a tudósok véleményét, a kik a követül állatokat alaposan meg fogják vizsgálni, de már most körülbelül bizonyos, hogy a «*Discovery*» nem csak különböző emlősállatok, hanem emberek esontjait is hozta magával a sarki vidékekről.

Avar temető az Alföldön. Gátéren, a *Degenfeld* grófi birtokon ásás közben a munkások sok esontra és edényre találtak. Az uradalom tisztartója értesítette erről *Kada Elek* kecskeméti polgármestert és a félegyházi Kiskun-Múzeum vezetőit, kik e helyben nagy kiterjedésű avar temető ismertek föl. A föltárt sírokból nagyon érdekes leletek és tanulságos eszközök kerültek elő. Különösen fontos adatok birtokba jutottak két törzsfő lovas sírjának, nemkülönbön egy ott eltemetett ötvös mester sírjának a tanulmányozásakor, mert az emített lovas sírok ékszerei a kizsitás után beillesztették az ötvös mester mintába, a mi világosan mutatja, hogy a gátéri telep ötvös mestere maga látta el ékszerrel a telep gazdag lakóit s nagy ügyességgel rendelkezésemester volt, ki koránan izlését s kifejtett alakító képességét vitte bele műveibe. Ez az adat egyetemes mind megdönti a német régészeknek azt az állítást, hogy az avarok Németországból hozták az

Olcso cseh ágytoll!
3 kilo - új foszított 9.00 K.
jobb 12 K. fehér pehelypuha foszított 18 K. 24 K. hófehér pehelypuha foszított 30 K. 36 K.
Szállítás portmentes, utánvét. A kiesérlés és visszavétel portmentes ellenében megengedjük. 10914
Benedikt Sachsel,
Lobes 279.
Post Pilsen, Böhmen.

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

10468

VASÁRNAPI UJSÁG

39. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: NAGY MIKLÓS FŐMUNKATÁRS: KISSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, SZEPTEMBER 25.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt: egész évre 24 korona, fél évre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 16 korona, fél évre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával): egész évre 10 korona, fél évre 5. Külföldi előfizetésekre a postai megfizetéses vitelljű társasággal.

Testesség, Kövértestűség.

Hogy nyúlánkká legyünk a nélkül, hogy az egészségünknek ártson, használjuk a **Pilules Apollo-t**, mely tengeri növények alapján van előállítva és párisi orvosok által jóváhagyva.

E könnyen betartható gyógykezelés elhajtja a túlságos embonpoint csaltatlanná és biztosítja rövid idő alatt a kövértestűség gyógyulását mind a két nemnél.

Ez a tika minden elegáns hölgynek, ki nyúlánk és fiatalos alakját meg akarja őrizni. Egy üveges ára utasítással együtt K 6.45 bérmentve, utánvételt K 6.75.
J. Ratió, Pharmaciaen, 5, Passage Verdeau, Paris (9e).
Raktár Berlinben: **B. Hadra,** gyógyszerész, Spandauerstrasse 77.
Ausztria-Magyarországban: **Török József** gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12. 10467

Hazai gyártmány! KLEINOSCHEG SEC

UJDONSÁG! ELSŐ MINŐSÉGŰ PEZSGŐ.

KLEINOSCHEG TESIVEREK csász. és kir. udvari szállító pezsgő pinczéi BUDAFOK. 10301

Gyermekápolás anyák számára.

A csecsemő táplálása és ellátása egy éves koráig.

írta: **Dr. Massanek Gábor** gyermekorvos. **Ára 3 korona.**

A gyermek ápolását, táplálását, a gyermek születésétől egy éves koráig népszerűen megírta tárgyalja e könyv. Orvosi tanácsokkal szolgál és megovja az anyát és gyermekét a babonás tanácsok követésének káros következményeitől. Mindarról felvilágosít, amit egy művelt anyának a csecsemőről tudnia kell.

Az egyes fejezetek tartalma:
A csecsemő első ellátása.
A szoptatás.
A mesterséges táplálás.
A csecsemő fejlődése és ellátása 1 éves koráig.
A csecsemő betegségei.
Az emő kezelése.
E nagytantosságú, minden anyának nélkülözhetetlen kézikönyv kapható:

LAMPEL R. (Wodianer F és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Budapest, VI., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Hosszas kísérletezés után sikerült **P. BOYER** párisi (Boulevard Strassbourg 12.) gyógyszerésznek egy oly gyakorlatias és elismerésre méltó szert föltalálni, melytől a haj egyszerű bedörzsölés után természetes hullámos lesz és hullámosságát 10-12 napig megtartja. Bebizonyított dolog, hogy a sütés a haját rövid idő alatt tönkre teszi, de meg oly sok fáradtsággal jár, hogy igen sok hölgy inkább lemond a sütött hajról, minthogy haját tönkre tegye, vagy pedig naponként órák hosszágú sütögesse. De legfőbb sikere ezen szernak, mely „**Óndulatrice**” néven jön for-

galomba, hogy az nem oly kikömlözött, mesterkelt hullámossá teszi a haját, mint a sütővas, hanem mint az itt föltüntetett fűrészt, szép lapos, természetes hullámossá. Orvosilag felülvizsgálva, teljesen ártalmatlan. Festett hajaknál is használható. Számtalan elismerő levél. Egy üveg „**Óndulatrice**” ára 3 korona. Megrendeléseket utánvét mellett eszközöl a magyarországi főraktár:

Vanicsek Gyula, 10603 női fodrász, Budapest, IX., Soroksári-utca 16.

Kocsi-gyártás.

Budapesti kovács- és kocsigyártóipartestület védnöksége alatt álló

Kocsi Árucarnok-Szövetkezet, Budapest, VII., Kerepesi-út 72. Ajánl mindennemű hintókocsit.

Többszörösen kitüntetve. **A legmegfelelőbb, legszebb** Alapítási év 1879.

nász- vagy névnap, születésnap, jubileumi, alkalmi és ünnepi ajándék

egy életnagyságú arckép, mert nemcsak kármestereknek szolgálnak, hanem egyszerű embereknek is, illetve szobrászoknak alkalmas és ügyes értékű marad. Ugyis mint emlékek (különösen meghaltakról) kiválóan alkalmas. Ezek az arcképek minden beküldött fényképről (sőt csoportokról is) elkészítetnek. Fényképek teljesen épen visszaküldetnek. A leghűbb hasonlóságért és tarossáért teljes kezeség vállalatik. Alak: 40 : 30 centiméter. Ára: 3 forint. Szállítási idő 10 nap. Száz meg száz elismerő levél minden, még a legmagasabb körökben is; bárkinek tekintés végett megmutattatik. 10539

BODASCHER SIGFRIED kitüntetett arcképfestészeti műterme **BÉCS, II., Praterstrasse 61. sz. BÉCS.**
Óvás!! Megértéért, hogy ügyelők jelentek meg a feleknél s meghatalmazás nélkül képviselőmneként mutatkoztak be. Ezért mindenki óva intek az ilyen emberekkel és kijelentem, hogy sem utazom, sem ügyelők nem minem. A ki meg akarja óvni magát károktól és jól, szolidán akarja magát kiszolgáltatni, forduljon egész bizalommal közvetlenül a már 1879. óta fennálló műterembe, Bécsben, II., Praterstrasse 61.

Mindenütt, minden gyógytárban kapható.

A házbán és az uton nélkülözhetetlen szernak van elismerve

Thierry A. gyógyszerész balzsama.

Legjobb hatású rossz emésztésnél és a vele együtt fellépő betegségeknek, mint felhőfűgés, gyomorégés, székrekedés, sav képződés, túlteltség érzete, gyomorgöres, étvágytalanság, katarrhus, gyuladás, gyengeségi állapot, felfúvódás stb. stb. Működik mint göres- és fájdalomcsillapító, köhögést szüntető, nyálkaoldó és tisztító szer.
Postán legkevesebb széküldés 12 kis vagy 6 nagy üveg 5 K költségmentesen, 60 kis vagy 30 nagy üveg 15 K költségmentesen netto.
Kisinybeni eladásnál a raktárakban 1 kis üveg ára 30 fillér, 1 ketős üveg 60 fillér.
Ügyeljünk az egyedüli törvényileg bejegyzett zöld apáca védjegyre: „Ich dien.” Egyedül ez valódi.
Ezen védjegy utánzása, valamint más törvényileg nem engedélyezett, így forgalomba nem hozható balzsamgyártmányok viszonteladása törvényileg tilva van. 10547

Thierry A. gyógyszerész Centifolia-kenőcse

fájdalomcsüntető, puhító, oldó, hűző, gyógyító stb. Legkisebb postai széküldés 3 tégely 3 K 60 fillér. Kisinybeni eladásnál a raktárakban 1 K 20 fillér tégelyként. Főraktár Budapest: **Török J., dr. Egger L. I. gyógyszer-tára;** Lugoson Veres. Követlen rendelések ezimzendők: „Schutzengel Apotheke” és A. Thierry in Pragrad bei Rohitsch-Sauerbrunn.
Az összegyűlt előzetes beküldése esetén a szállítási egy nappal előbb történik, mint utánvételt és az utánvételt pótdíj is megkaphatik, így ajánlatosabb az összegyűlt előzetesen utalványozni és a megrendelést a szelvényen eszközölni és a pontos címzet megadni.

A JAÁKI TEMPLOM RESTAURÁLÁSA.

Házánk egyik legnevezetesebb Árpád-kori műemlékét, a jaáki templomot restaurálása után fényes ünnepélyvel szentelte fel gróf **Széchenyi Miklós** győri püspök szeptember hó 18-ikán.

A jaáki apátság történetének első biztos adata 1256 május 2-áról van kelteze: ekkor szentelte fel először **Omode** győri püspök. Az apátság alapításáról szóló feltevések egyike **Bátor Oposnak** fiát, Jaákat említi mint alapítót, ki állítólag a Szent István idejében bevándorolt Venczelin nemzetségéből származott. Ezt a feltevést azonban megzafolta a vaskvári káptalannak 1325-ben **Róbert Károlyhoz** küldött jelentése; ejelentés szerint ugyanis a Jaák nemzetségbeli **Nagy Márton** volt az apátság megalapítója. **Róbert Károly** 1331-ben a jaáki apátságról már említi, hogy azt elődei, a szent királyok annyi kiváltsággal és adománnyal tüntették ki, hogy a monostorban ötven szerzetes élt minden szükségessel bőven ellátva.

Magának a templomnak építése idejét **Henszelmann Imre** a XIII. század derekára teszi. **Ipolyi Arnold** a tatárjárás előtti korba helyezi, **Eitelberger** bécsi műépítő az apátsági templom stílusából ítélve szintén a XIII. század első feléből származottnak véli a bazilikát, melynek apátja már 1240-ben szerepelt. A felszentelés ideje (1256) a vitakozást fölöslegessé is teszi, valószínű lévén, hogy csakis már befejezése után szentelték fel a francia-román stílusnak csücsüves elemekkel vegyes híres szépségű építményét.

A jaáki konvent történetének csak töredékeit gyűjthetnünk össze s nagyjában egyezik az a középkor többi klastromainak történetével. Virágzás és pusztulás, küzdelem a birtokokért, lelkes főpapok munkája a fegyelem meglazulásával váltogatták egymást, mignem a Szent Benedek-rend birtokából az apátság patronátusa **Bakocz Péternek**, az Erdődy-család megalapítójának birtokába került, s **I. Ferdinánd** idejétől kezdve folyton a grófi család által adományozott. Egy ideig **Zrinyi Miklós**, a szigetvári hős gyakorolta a patronátust, a ki **Forgách Ferenc** nagyváradi püspök vádjára szerint akként jutott hozzá, hogy eljegyezvén 1557-ben Erdődy Péter leányát, hozományképp a monyorokereki uradalmat átvette, a házasságot azonban nem kötötte meg. Lehet azonban, hogy zálogban jutott a

A JAÁKI TEMPLOM A RESTAURÁLÁS UTÁN.